

Thomas B. Jones: The Sumerian Problem. Major Issues in History, ed. C. Warren Hollister. New York, London, Sydney, Toronto, 1969. 142 s.

Denne lille bog giver en oversigt over mere end 100 års diskussion først om Sumerernes eksistens overhovedet, siden om tidspunktet for deres bosættelse i Mesopotamien. Man får herunder et interessant indblik i denne videnskabs metoder og navnlig dens stundom noget hårtrukne argumenter, såvel af filologisk som arkæologisk art.

Muligvis kan bogen tjene til at sætte problemerne på plads for den interesse-rede lægmand, der er blevet forvirret ved at have læst først f. eks. en af Woolleys' ældre bøger fra 1930'erne og derefter en af Kramer's fra 1960'erne. Men det er sørgeligt, at en historiker med særlig interesse for denne periode, når han vil give en oversigt over et så vigtigt problem, serverer en uoverskuelig samling af referater, artikeludtog og hele artikler, der intet nyt fortæller den historiker, som har holdt sig blot nogenlunde ajour i de nyere oversigtsværker som Fischers *Weltgeschichte*, *Nouvelle Clio* eller den reviderede udgave af *Cambridge Ancient History*.

Bogen er uden register og slutter med en selektiv biografi på 16 (!) numre. Heri er der ingen på tysk, og man forledes til at tro at Woolley intet har skrevet siden 1928. Som professor Jones selv siger det i forordet: *Caveat lector*.

N. M. Saxtorph

Edouard Will: Le Monde Grec et l'Orient. Le Ve Siècle (510–403). Peuples et Civilisation, Presses universitaires de France, Paris, 1972. 716 s. 80 fr.

Den lærde professor ved universitetet i Nancy har med denne tunge bog udsendt første bind af en ny Grækenlandshistorie, hvis andet bind skal omfatte 4. og 3. årh. f. Kr. Værket er disponeret i to bøger (livres): *Histoire générale*, der omfatter den politiske historie, og *La Civilisation grecque au Ve siècle*, der behandler det politiske system, religiøse aspekter samt økonomien, alle i forholdet til la civilisation. De to bøger bindes sammen af et *intermezzo* (s. 403–10), der er udtryk for forfatterens grundholdning som historiker: »une civilisation est un tout, mais qui ne cesse jamais de se transformer«. Historikerens opgave må da være at skildre denne bestandigt skiftende helhed, såvel historisk-kronologisk som systematisk, dersom disse betegnelser overhovedet giver mening inden for Wills univers. Man må spørge sig selv, hvad der forleder en forfatter, der opfatter historien så omfattende, til at adskille politisk historie fra t. eks. institutionshistorie så skarpt som her. Formentlig ligger der kompositoriske mere end historieteoretiske overvejelser bag, men det virker ikke lettende for læsningen af bogen, at forfatteren side 146 indfører demokratiet i Athen ved et kup, men først side 448 ff beskriver det. Man må uvilkårligt spørge, hvilket publikum forfatteren skriver for. Begynderen må læse bogen adskillige gange for at få det fulde udbytte, mens den viderekomne ofte lades i stikken. Dette skyldes bl. a., at forfatteren ikke fra starten gør rede for sine kilder og for, hvorledes han agter at benytte dem. Et sådant oversigtskapitel er i udpræget grad et *desideratum*. Det ville formentlig også have tvunget forfatteren til mere entydigt

at tage stilling i en række tvivlstilfælde. Alt for ofte nøjes han med at stille en række muligheder frem eller vælge en løsning uden begrundelse, evt. blot fordi den fremsatte er den mest udbredte – eksempelvis dateres Themistokles' ostracisme således, og Kalliasfreden godtages som ægte, uden at præmisserne herfor er fremlagt. Dette virker lidet tilfredsstillende for den læser, der blot har lidt mere kendskab til periodens problematik, mens det nærmest må vildlede begynderen.

Den politiske historie har fået en overvægt i forhold til resten af bogen, hvilket ikke svarer til dens vigtighed: bog 1 går fra s. 14 til 402, mens *la civilisation grecque* får s. 411 til 685. Dette synes ikke begrundet i en vurdering fra forfatterens side, da det især er i anden bog, vi finder de bedste og mest velformulerede synspunkter, der vidner om forfatterens evne til at give en græsk interpretation af det klassiske Grækenland. Som eksempel skal især fremhæves bogens sidste hovedafsnit *Economie et société* (s. 629–78). Heri gøres op med de sidste generationers forsøg på at interpretere græsk historie ud fra senere tiders kategorier.

Bogen er forsynet med noter, der af forfatteren selv betegnes som ikke-udtømmende. Heri har han ret. Mange ville sikkert have foretrukket flere henvisninger til kilderne, ikke mindst til de mange indskrifter, som kan være vanskelige for begynderen at finde.

Anmelderen må således konkludere, at bogen er et interessant og energisk forsøg på at fremstille en velkendt og intensivt studeret periodes historie, men den manglende sammenhæng mellem *les événements* og *la civilisation* gør det vanskeligt at udnytte bogen efter dens erklærede hensigt.

Jens Erik Skydsgaard

Russel Meiggs: The Athenian Empire, The Clarendon Press, Oxford, 1972, 412 s. + 217 s. noter, appendices og kort.

Med dette værk har en af de kyndigste i Grækenlands klassiske historie afsluttet (foreløbigt?) et langt livs arbejde med 5. århs. Athen. Det er en monografi over det såkaldte delisk-attiske søforbund, der begyndte som et forbund med Perserne og endte som et attisk imperium baseret på Athens flåde. Næppe nogen anden periode i oldtidens historie er studeret mere intenst end denne og i ældre historie ser man kun sjældent så meget nyt kildemateriale dukke op som netop til denne periode. Det er først og fremmest de talrige indskrifter, der vedrører forbundet og den tribut, medlemmerne betalte til Athen. Hele dette materiale er publiceret af Merrit, Wade Gery & Mc Gregor i *The Athenian Tribute Lists*, 1939 ff. Nyere tilkommet materiale er inddraget i *A Selection of Greek Historical Inscriptions to the End of the Vth Century*, udgivet og kommenteret af Russel Meiggs og David Lewis (Oxford 1969) og sammen med A. Andrewes er Meiggs medudgiver af den ændrede udgave af *Sources for Greek History between the Persian and Peloponnesian War*, oprindeligt besørget af C. F. Hill i 1897. Meiggs kender således sine kilder og behersker hele det store og vanskeligt tilgængelige materiale, som skal samles til et hele.

Hovedproblemet er naturligvis, i hvilken grad vi tør fæste lid til vor historio-